

اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام

الف - دید گاه‌ها و نقطه نظرها

هستی‌شناسی

جلد ۱۲ - شاکله‌السمان (ابعاد عالی وجود)

نویسنده:

دکتر علی قائمی امیری

سرشناسه	فانمی، علی، ۱۳۱۶ -
عنوان و نام پدیدآور	اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام / نویسنده علی قانمی امیری.
مشخصات نشر	تهران: میعاد اندیشه، ۱۳۹۹ -
مشخصات ظاهری	ج.
شابک	دوره: 5-227-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۱: 8-231226-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۲: 4-231323-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۳: 7-231380-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۴: 9-231386-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۵: 7-231418-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۶: ۴-231476-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۷: 7-231476-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۸: 1-494-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۹: 5-496-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۱۰: 1-522-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۱۱: 4-534-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۱۲: 6-598-978-622-231-00000 ریال؛ ج. ۱۳: 3-599-978-622-231-00000
وضعیت فهرست نویسی	فایا
مندرجات	۱. نگاهی به مسأله تربیت - ج. ۲. تربیت در بستر تاریخ - ج. ۳. مکاتب تربیتی - ج. ۴. اسلام و تربیت - ج. ۵. معرفت‌شناسی - ج. ۶. هستی‌شناسی - ج. ۷. هستی‌شناسی - ج. ۸. سراز دنیا و آخرت - ج. ۹. تربیت و مبدأ افرویش - ج. ۱۰. انسان از نظر اسلام - ج. ۱۱. شاکله انسان (ابعاد وجودی) - ج. ۱۲. شاکله انسان (تجهیزات و زمینه‌ها)
موضوع	اسلام و آموزش و پرورش
موضوع	Islamic education
موضوع	تربیت اخلاقی
موضوع	Moral education
رده بندی کنگره	BP۲۲/۱۸
رده بندی دیویی	۲۹۷/۲۸۲۷
شماره کتابشناسی ملی	۶۱۳۷۲۸۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فایا

www.ketab.ir

اصول و مبانی نظام تربیتی اسلام / جلد ۱۲

الف - دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرها / هستی‌شناسی / شاکله انسان (ابعاد عالی وجود)

نویسنده: دکتر علی قانمی امیری

شابک جلد: ۶-۵۹۸-۲۳۱-۶۲۲-۹۷۸	شابک دوره: ۵-۲۲۷-۲۳۱-۶۲۲-۹۷۸
ناشر: میعاد اندیشه	صفحه‌آرا: سبحان رفیعی برزکی
توبت چاپ: اول - ۱۴۰۰	شمارگان: ۱۰۰۰
تلفن انتشارات: ۰۹۱۲۵۱۲۰۰۶۷ - ۰۲۱۶۶۰۱۷۴۴۸ - ۰۲۱۶۶۰۱۴۷۹۷	قیمت: ۶۰۰,۰۰۰ ریال

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و بخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مولف به هر شکلی ممنوع است. این اثر تحت حمایت قانون حمایت از حقوق مولفان،

مصنفان و هنرمندان ایران قرار دارد

فهرست مطالب

۱۷	پیشگفتار.....
۱۹	بخش ۱- بعد فطری انسان.....
۲۰	فصل ۱- معنی و مفهوم فطرت.....
۲۰	مقدمه.....
۲۰	مفهوم لغوی فطرت.....
۲۱	در معنی اصطلاحی.....
۲۲	استعمال این واژه در قرآن.....
۲۳	دامنه کاربرد فطرت در اسلام.....
۲۳	دیدگاه علمای اسلام.....
۲۴	تفاوت فطرت با غریزه و غفل.....
۲۵	ماهیت فطرت.....
۲۶	ابعاد فطرت.....
۲۸	فصل ۲- صفات و ویژگی‌های فطرت.....
۲۸	مقدمه.....
۲۸	جلوه‌ها و نمودهای فطرت.....
۲۹	دسته‌بندی این تجلیات.....
۳۰	عمومیت فطرت.....
۳۱	سخنی از علامه طباطبائی.....
۳۱	خصایص فطرت.....
۳۴	دوام و ثبات فطرت.....
۳۵	در زمینه خداشنایی.....
۳۶	جمع‌بندی.....
۳۸	فصل ۳- کار و وظیفه فطرت.....
۳۸	مقدمه.....
۳۸	ملاک فطری بودن.....
۳۹	علم و فطرت.....

۳۹	طبیعت فطرت.....
۴۰	مقوله‌های اساسی فطرت.....
۴۱	سوی و جهت فطرت.....
۴۲	جنبه‌های عاطفی فطرت.....
۴۴	نقش و اثر تربیت.....
۴۴	جریان فطرت.....
۴۶	فصل ۴- عوامل مؤثر در فطرت.....
۴۶	مقدمه.....
۴۶	ابعاد و انواع فطرت.....
۴۷	اعطاف‌پذیری.....
۴۸	نیاز فطرت.....
۴۸	عوامل مؤثر در ظهور فطرت.....
۴۹	شعاع قدرت و عمل.....
۵۰	محیط مناسب.....
۵۲	فصل ۵- احیاء و بیداری فطرت.....
۵۲	مقدمه.....
۵۲	فطرت حقیق.....
۵۳	پوشیده ماندن فطرت.....
۵۴	عدم کفایت فطرت.....
۵۵	زمینه‌سازی برای ظهور و هدایت.....
۵۶	بازگشت به فطرت.....
۵۶	زمینه بازگشت.....
۵۷	در زمینه پذیرش‌ها.....
۵۹	بخش ۲- وجدان.....
۶۰	فصل ۶- فطرت و آگاهی.....
۶۰	مقدمه.....
۶۰	موجودی‌های انسان.....
۶۱	آگاهی انسان.....
۶۱	وسعت آگاهی انسان.....
۶۲	کاربرد حواس و آگاهی.....
۶۳	نوع آگاهی انسان.....
۶۴	خصایص و دامنه وجدان.....
۶۵	ریشه و منشأ وجدان.....
۶۵	فعالیت وجدانی.....
۶۷	فصل ۷- وجدان و اصالت آن.....
۶۷	مقدمه.....
۶۷	معنی و مفهوم وجدان.....

۶۸	معنی وجدان در اسلام
۶۹	تعریف‌ها
۷۰	ماهیت وجدان
۷۱	فروق وجدان با دیگر موارد
۷۲	نظریه فروید
۷۳	اصالت وجدان
۷۳	سختی درباره از خود بیگانگی
۷۶	فصل ۸- انواع و مراتب وجدان
۷۶	مقدمه
۷۶	عناصر و اجزاء وجدان
۷۷	انواع وجدان
۷۸	وجدان اخلاقی
۷۹	حالات وجدان
۷۹	دخیره‌های وجدانی
۸۰	تشکل وجدان
۸۱	ظهور و بروز وجدان
۸۱	رشد وجدان
۸۳	فصل ۹- شعاع عمل و اهمیت وجدان
۸۳	مقدمه
۸۳	کارکرد وجدان
۸۴	دسته عمل وجدان
۸۷	اهمیت وجدان
۸۷	وجدان و سلامت روان
۸۸	در اهمیت محکمه وجدان
۸۹	اهمیت وجدان در قرآن
۹۰	نمونه‌ای از عذاب وجدان
۹۱	فصل ۱۰- خصایص و صفات وجدان
۹۱	مقدمه
۹۱	ویژگی‌های وجدان
۹۴	محکمه وجدان و محکمه قیامت
۹۵	بهره‌گیری از وجدان
۹۷	بخش ۳- نفس و قلب آدمی
۹۸	فصل ۱۱- سختی درباره روح
۹۸	نظر اهل تصوف
۹۹	روح از منظر قرآن
۹۹	ماهیت روح
۱۰۰	دیگر نظرات

۱۰۱	کار و وظیفه روح
۱۰۱	تقدم بر بدن
۱۰۲	رابطه روح با بدن
۱۰۳	اهمیت روح
۱۰۴	فصل ۱۲ - نفس
۱۰۴	مقدمه
۱۰۴	مسئله نفس
۱۰۵	تعاریف نفس
۱۰۵	مفاهیم نفس در قرآن
۱۰۶	صفات نفس
۱۰۷	تجرد و وحدت نفس
۱۰۸	علاق و وظیفه نفس
۱۰۸	حدوث یا قدم نفس
۱۰۹	در بررسی نفس
۱۱۱	فصل ۱۳ - معنی و مفهوم قلب
۱۱۱	مقدمه
۱۱۱	معنی و مفهوم لغوی
۱۱۲	در عرف و اصطلاح
۱۱۳	کاربرد قلب در قرآن
۱۱۴	سنان قلب
۱۱۵	فرق قلب با حشر
۱۱۵	برداشت‌های دیگر
۱۱۶	ویژگی‌های قلب
۱۱۷	انواع قلب
۱۱۸	فصل ۱۴ - مرکزیت قلب
۱۱۸	مقدمه
۱۱۸	مرکزیت‌های قلب
۱۲۴	فصل ۱۵ - وضع و شرایط قلب
۱۲۴	مقدمه
۱۲۴	در شکفتن‌های قلب
۱۲۵	در اهمیت قلب
۱۲۶	رابطه قلب با بدن
۱۲۷	قلب آدمی در معرض خیر و شر
۱۲۸	سلامت و بیماری قلب
۱۲۹	مهر قلب چیست؟
۱۲۹	نوحه به قلب
۱۳۱	فصل ۱۶ - قواد

پیشگفتار

در مجلدات قبلی، انسان را وجودی ممتاز، گران قدر و مورد عنایت حضرت آفریدگار معرفی کردیم که او را بر بسیاری از پدیده‌های خداوندی فضیلت است. بی شک این فضیلت تنها به سبب ساختار جسمی و اعضا نیست، اگرچه در این جنبه نیز انسان تجهیزات فراتر از حیوان و گیاه دارد.

او بر بسیاری از پدیده‌ها به آن دلیل برتری دارد که دارای جنبه‌های عالی رشد و استعداد تعالی است و زمینه تکاملی او در مرز بی‌نهایت است. او ملک نیست، ولی دارای شرایط و امکاناتی است که می‌تواند از ملک پُران شود و به مقامی رسد که در دسترس فرشتگان مقرب هم نیست، «ثُمَّ دَنَى قَتْدَلَى، فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى» (نجم، ۸ - ۹).

همچنین او دارای خصایص ارزشی مثل کرامت، مجاهدت، خلاقیت، خلافت الهی، امانتداری خداوند و شوق دیدار الهی است که در طریق وصول به آن سر از پا نمی‌شناسد، مدهوش می‌شود و سر و جان می‌بازد.

او دارای فطرتی خدا آشنا، وجدانی بصیر و داور، قلب و فؤاد درک کننده، عقل و قلب بازدارنده، آزادی و اختیار اندیشیده، آرمان خواهی و ایده آل جویی است. همچنین در طریق حفظ خود و شرایط خویش، دارای سازوکاری دفاعی است که هر کدام از موارد ذکر شده سرمایه‌ای گران قدر و رشد دهنده محسوب می‌شوند.

این ابزارها و زمینه‌ها صرفاً در اختیار انسان است و هیچ حیوان و فرشته‌ای واجد این صفات یا این امتیازات و زیندگی‌ها نیست و این خود جلوه‌ای از مایه‌گذاری خداوند برای انسان است و چه زشت است که این سرمایه و ابزارها در خلاف خط مورد تعهد با خداوند به کار گرفته شود. آنچه در این مجلد می‌بینید شرح و تفصیل این موارد، در عین رعایت حجم کتاب است که از مرز معینی بیرون نرود. صاحبان اندیشه و قلم نیک می‌دانند که برای هر یک از عناوینی مانند؛ فطرت، وجدان، عقل و ... مجلدی و بلکه مجلداتی لازم است.

کار ما در این زمینه، ادامه راهی است که در پیش گرفته بودیم و در خط تکمیل آن گام برمی‌داریم. در بحث مربوط به دیدگاه‌ها و نظرات، بخشی مهم درباره انسان است در این مبحث مسائل را

به صورت گسترده‌تری مطرح می‌کنیم، زیرا انسان موضوع تربیت است و همه برنامه‌ریزی‌ها و تلاش‌ها متوجه اوست.

در مورد شیوه کار، بحث همان است که در مجلدات گذشته اشاره کردیم و نیازی به تکرار نیست. خدای را شاکریم که تا این مرحله به ما توفیق داد و الحق که نمی‌توانیم از عهده سپاسش برآیم. آرزومندیم که این فیض مدام را همچنان نصیب فرماید تا در تکمیل این مجموعه فعالیت کنیم. برای اسلام کاری نکرده‌ایم تا از او مزدی بطلبیم، سرمایه و توفیق تلاش از او بود؛ در عین حال اگر عمل ما در حساب او حسن آید، او وعده داده است اجر کسی را در آن راه ضایع نسازد، ما دل به این وعده و بشارت شاد ساخته‌ایم و از او می‌خواهیم این سرمایه‌گذاری عمری را از ما بپذیرد. آمین

تهران - علی قائمی امیری